

N:o 17.

Ank. till Riksd. Kansli den 21 Febr. 1880, kl. 6 e. m.

Kongl. Maj:ts nådiga proposition till Riksdagen med förslag till förordning angående äktenskaps afslutande i visst fall inför borgerlig myndighet; Gifven Stockholms Slott den 20 Februari 1880.

I underdånig skrifvelse den 1 Maj sistlidne år har Riksdagen anhållit, att Kongl. Maj:t täcktes låta utarbета och för Riksdagen framlägga förslag till lagstadganden, hvarigenom för sådana inom svenska kyrkan kvarstående medlemmar, som, oaktadt till mogen ålder komne, antingen icke blifvit döpte eller, fastän döpte, icke på sätt samma kyrka godkänner låtit sig konfirmera och begått Herrans heliga Nattvard, rättighet beredes att inför borgerlig myndighet ingå äktenskap. Med anledning häraf och enär för handen varande förhållanden påkalla, att ett stadgande meddelas beträffande sättet för äktenskaps ingående af den, som icke tillhör främmande trossamfund, men icke heller inom svenska kyrkan blifvit döpt eller begått nattvarden och af sådan orsak ej kan erhålla vigsel af kyrkans presterskap, har lagförslag i ämnet blifvit uppgjordt; och vill Kongl. Maj:t, med öfverlemnade af de i Högsta Domstolen och Statsrådet angående denna fråga förda protokoll, härmed enligt 87 § Regeringsformen föreslå Riksdagen att antaga följande förslag till

Förordning angående äktenskaps afslutande i visst fall inför borgerlig myndighet:

Vill någon, som icke tillhör främmande trossamfund, men icke heller inom svenska kyrkan blifvit döpt eller begått Herrans Nattvard, ingå äktenskap, må det afslutas inför borgerlig myndighet, i den ordning och med tillämpning af de föreskrifter, som angående borgerligt äktenskap af främmande trosbekännare och hvad i sammanhang dermed så väl i afseende å lysning som för öfrigt bör iakttagas, äro stadgade i Förordningen den 31 Oktober 1873.

Kongl. Maj:t förblifver Riksdagen med all Kongl. nåd och ynnest städse välbevågen.

O S C A R.

Ludvig Almqvist.

Utdrag ur protokollet öfver Justitiedepartements-ärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i Statsrådet å Stockholms Slott Fredagen den 5 December 1879,

i närvaro af:

Hans Excellens Herr Statsministern Friherre DE GEER,
Hans Excellens Herr Ministern för utrikes ärendena BJÖRNSTJERNA,
Statsråden: ALMQVIST,
Herr THYSELIUS,
LOVÉN,
Friherre VON OTTER,
FORSSELL,
ROSENSVÄRD,
VON STEYEERN,
MALMSTRÖM.

2:o.

Departementschefen Statsrådet Almqvist anförde härefter:

I underdånig skrifvelse den 1 Maj innevarande år har Riksdagen anhållit, att Eders Kongl Maj:t täcktes låta utarbета och för Riksdagen framlägga förslag till lagstadganden, hvarigenom för sådane inom svenska kyrkan kvarstående medlemmar, som, oakadt till mogen ålder komne, antingen icke blifvit döpte eller fastän döpte, icke på sätt samma kyrka godkänner, låtit sig konfirmera och begått Herrans heliga Nattvard, rättighet beredes att inför borgerlig myndighet ingå äktenskap.

Såsom skäl för denna underdåniga framställning åberopas i Riksdagens skrifvelse, att antalet af de inom statskyrkan kvarstående personer, som antingen icke blifvit döpte, eller, ehuru döpte, af samvetsbetänkligheter för-

hindrades att låta sig konfirmera samt att begå nattvarden och sålunda på grund af stadgandet i 15 kap. 11 § kyrkolagen icke kunde ingå med vigsel helgadt äktenskap, ökades dag för dag; att visserligen desse personer endast hade att ur statskyrkan utträda för att erhålla rättighet att ingå äktenskap inför borgerlig myndighet; men då de, med få undantag, icke ville begagna sig af denna rätt, kunde det icke vara förenligt med statens skyldiga omsorg om den allmänna sedligheten att för dem endast lemna öppet vare sig ingående af lösliga förbindelser eller begagnande af den utväg att få sina förbindelser erkända såsom lagliga äktenskap, 3 kap. 9 och 10 §§ Giftermålsbalken dem lemna; samt att för afhjelpande af missförhållandet syntes, då man frånsåge den med en statskyrkas ställning föga förenliga utvägen att mot deras vilja skilja ifrågavarande personer från kyrkans gemenskap och sålunda lemna dem rätt till borgerligt äktenskap, endast, vid deras kvarstående inom statskyrkan, tvenne sätt förefinnas, nemligen att, med upphäfvande eller ändring af 15 kap. 11 § kyrkolagen, lemna dem rätt att utan vilkor eller under vissa andra än nu föreskrifna, af dem antagliga vilkor erhålla kyrklig vigsel, eller ock att hänvisa dem till borgerligt äktenskap; och har Riksdagen på vidare anförda skäl förklarar sig anse, att af de antydda tvenne utvägarne borgerligt äktenskap obetingadt borde föredragas.

Sedan öfver denna Riksdagens skrifvelse samtliga Domkapitlen jemte Stockholms stads och Hof-konsistorierna inkommit med infortrade underdåniga utlåtanden, hvaraf inhemtas, att de flesta Domkapitlen — der de ej ansett de ifrågavarande personerna, särskildt de odöpte, redan vara genom Förordningen den 31 Oktober 1873 berättigade att ingå äktenskap inför borgerlig myndighet — funnit sig böra, om än med vissa erinringar och förbehåll, tillstyrka en lagstiftning i det syfte, Riksdagen begärt, men blott Domkapitlen i Upsala och Strengnäs anmärkt, att en sådan lagstiftning skulle innefatta ändring i kyrkolag och sålunda erfordra kyrkomötets samtycke, får jag nu inför Eders Kongl. Maj:t anmäla detta ärende; hvarvid, alldenstund omsorgen om den allmänna sedligheten, såsom Riksdagen yttrat, samt angelägenheten att vidmakthålla vördnaden för ett lagligt äktenskaps vigt och betydelse jemte den bjudande nödvändigheten att ordna de ifrågavarande, på sätt upplyst är, allt oftare förekommande äktenskapsförbindelsernas rättsliga verkningar och följder såväl för makarne som för deras barn, gifva staten kraftig maning att utan dröjsmål, bestämma och trygga dessa rättsförhållanden genom en lagstiftning, hvilken bereder tillfälle för de i Riksdagens skrifvelse afsedde svenske medborgare, som af samvetsbetänkligheter finna sig ej kunna uppfylla de fordringar, kyrkolagen uppställer som vilkor för kyrklig vigsel, men hvilkas äktenskapsförbindelser dock i sedligt afseende kunna vara rena och aktningvärda, att få offentligen inför borgerlig myndighet

afsluta giltigt äktenskap, jag anser mig böra i underdånighet tillstyrka hufvudsakligt bifall till Riksdagens framställning; och som det af Riksdagen åsyftade ändamål lämpligast synes mig kunna vinnas genom en författning, innefattande det tillägg till Förordningen angående främmande trosbekännare och deras religionsöfning den 31 Oktober 1873, att det för dessa trosbekännare genom samma förordning redan gifna stadgande om borgerligt äktenskap finge jemväl å nu ifrågavarande personer tillämpas, har inom Justitiedepartementet blifvit upprättadt förslag till *Förordning angående utsträckt tillämpning af gällande stadgande om äktenskaps ingående inför borgerlig myndighet*; hemställande jag i underdånighet, att Eders Kongl. Maj:t behagade för det ändamål 87 § Regeringsformen omförmäler, öfver berörda vid detta protokoll bilagda förslag inhemta Högsta Domstolens utlåtande.

Föredragandens hemställan om nämnda förslags öfverlemnande till Högsta Domstolens utlåtande biträdtes af Statsrådets öfriga ledamöter och blef af Hans Maj:t Konungen i nåder bifallen.

ex protocollo

Th. Wilh. Malm.

Förslag till Förordning

angående utsträckt tillämpning af gällande stadgande om äktenskaps ingående inför borgerlig myndighet:

Vill någon, som ej blifvit döpt eller som icke begått Herrans Nattvard, men dock ej ur svenska kyrkan utträdt, ingå äktenskap, må det ske inför borgerlig myndighet i den ordning och med tillämpning af de föreskrifter, som angående borgerligt äktenskap af främmande trosbekännare och hvad i sammanhang dermed bör iakttagas äro stadgade i Förordningen den 31 Oktober 1873.

*Protokoll öfver ett lagärende, hållet uti Kongl. Maj:ts Högsta
Domstol Tisdagen den 16 December 1879.*

Andra rummet.

Närvarande:

Justitieråden SÖDERGREN,
WRETMAN,
NAUMANN,
VON HOFSTEN,
RABE,
HUSS,
LINDHAGEN.

Expeditionschefen Annerstedt föredrog i underdånighet:

Note ur protokollet öfver justitiedepartementets ärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i Statsrådet å Stockholms Slott den 5 innevarande månad, hvarmedelst, för det ändamål 87 § Regeringsformen omförmäler, Högsta Domstolens utlåtande blifvit infordradt öfver följande inom Justitiedepartementet upprättade

Förslag till förordning

angående utsträckt tillämpning af gällande stadgande om äktenskaps ingående inför borgerlig myndighet:

Vill någon, som ej blifvit döpt eller som icke begått Herrans Nattvard, men dock ej ur svenska kyrkan utträdt, ingå äktenskap, må det ske inför borgerlig myndighet i den ordning och med tillämpning af de föreskrifter, som angående borgerligt äktenskap af främmande trosbekännare och hvad i sammanhang dermed bör iakttagas äro stadgade i Förordningen den 31 Oktober 1873.

Justitierådet *Lindhagen* anförde: Behofvet af en lagstiftning i det syfte, Riksdagen begärt, synes uppenbart och är äfven medgifvet af de flesta domkapitlen; men några domkapitels erinran att en del af förslaget skulle omfatta ett ämne, hvaröfver kyrkomötet måste höras, påkallar en undersökning härom redan af det skäl att, om så vore fallet, förslaget borde delas i två särskilda lagförslag, enär det icke kan vara lämpligt att i samma lag intaga stadganden, af hvilka en del kunde afgöras af Konung och Riksdag allena, men den öfriga delen skulle behandlas jemväl af kyrkomötet.

Då flera domkapitels erinran att odöpta personer ej tillhöra svenska kyrkan icke torde kunna jäfvas, så hör förslagets förra del ostridigt till lagstiftningen om främmande trosbekännare och behöfver följaktligen, såsom ej varande af kyrkolags natur, icke hemställas till kyrkomötet.

Men äfven senare delen, som handlar om rätt i vissa fall att ingå äktenskap utan att hafva begått Herrans heliga Nattvard, lär likaså litet som den förra kunna hänföras till kyrkolag. Den genom äktenskapet bildade familjen är det borgerliga samhällets hörnsten, och detta samhälle kan derföre icke afsäga sig, och har ej heller hos oss afsagt sig rättigheten att ensamt bestämma hvad som för äktenskap skall anses, vilkoren för rättigheten att ingå äktenskap samt huru ett äktenskapsband skall knytas för att såsom sådant vara gällande. Stadgandena härom, hvilka, såsom nyss antydde, till följd af sin natur tillhöra den borgerliga lagen, återfinnas ock i denna lags giftermålsbalk. De intogos uti den i detta afseende ännu gällande 1734 års lag, fastän vid tiden för samma lags stiftande 1686 års kyrkolag då redan från lång tid tillbaka var gällande med det i dess 15 kapitel 11 § förekommande stadgande, hvilket nu åberopats såsom hinder för Konung och Riksdag att ensamma besluta i förevarande fråga, eller att "ingen skall trolofvas, som icke kan Luthers katekes och hafver begått Herrans Nattvard", samt oaktadt att den borgerliga lagen sjelf då ännu antog kyrklig vigsel såsom enda lagliga formen för äktenskaps ingående. Då sålunda det ifrågavarande lagförslagsstadgandet är af civillags natur och hör till ett lagstiftningsämne, som i vår civillag faktiskt behandlas, samt grundlagen uti första stycket af 87 § Regeringsformen oförändradt stadgar, att det är Konung och Riksdag, som ega makt att stifta, ändra och upphäfva *civillag*, så lär den i samma grundlagsparagrafs andra stycke sedermera införda föreskrift att kyrkomötets samtycke fordras för stiftande, förändring eller upphäfvande af *kyrkolag* icke utgöra hinder för Konung och Riksdag att utan kyrkomötets hörande besluta i förevarande ämne. Statskyrkan har, fortfarande såsom hittills, att för sina bekännare göra gällande sin uppfattning af kyrklig vigsel såsom nödvändigt vilkor för kristligt äktenskap, och att med alla lagliga medel, som stå henne till buds, bringa denna uppfattning till efterlefnad äfven i sådana fall, der vigsel ej är i borgerliga

lagen anbefalld. I denna betydelse gäller äfven, framgent såsom förut, kyrkolagens föreskrift om nattvardsgång såsom vilkor för trolofning. Denna föreskrift kan i den ordning, som finnes bestämd för stiftande af kyrkolag, efter behof noggrannare bestämmas, skärpas eller annorlunda ändras; men Konungens och Riksdagens rätt att utan kyrkomötets hörande stifta, upphäfva eller ändra civillag samt att dervid lagstifta om sättet och villkoren för äktenskaps ingående, kan icke af detta eller annat kyrkolagsstadgande rubbas.

Hvad angår några domkapitels anmärkning att förslaget förra del, som afser odöpta personer, vore obehöflig; så, om ock domkapitlens uppfattning att dessa personer ej tillhöra kyrkan må anses obestridlig, utesluter denna omständighet likväl icke behovet af det föreslagna lagstadgandet, ty allmänna föreställningssättet torde i afseende å de odöptas ställning till kyrkan icke vara på långt när så bestämd som domkapitlens åsigt; och om man skulle inskränka sig till att förutsätta, att Kongl. Förordningen den 31 Oktober 1873 utan vidare vore tillämplig för odöpta, är fara värdt att en sådan tillämpning af nämnda författning, utan något uttryckligt lagbud derom, ingalunda skulle varda allmänt antagen. En bestämd lag i frågan synes således af behovet påkallad.

Emot det framlagda förslaget har jag ej annat att erinra, än att ordalagen måtte väljas så, att författningens föreskrift ej må kunna anses omfatta äfven sådana odöpta, för hvilka Kongl. Förordningen den 31 Oktober 1873 redan otvetydigt gäller. Då här ej är fråga att upphäfva eller ändra hvarken 11 § i 15 kapitlet kyrkolagen eller annat gällande lagbud, påkallas icke någon inledande föreskrift om upphäfvande eller ändring af förut beflintlig lag.

Justitierådet *Huss* yttrade: Riksdagens till Kongl. Maj:t i förevarande ämne den 1 sistlidne Maj aflåtna skrifvelse utgår från den uppfattning att personer, som icke blifvit döpte, likväl kunna vara medlemmar af svenska kyrkan. Denna uppfattning har af domkapitlens flertal, hvars åsigt härutinnan äfven jag delar, blifvit bestridd, enär en människa först genom dopet upptages till medlem af kyrkan och således, der dop saknas, icke kan anses någonsin hafva tillhört henne. Uti det nu remitterade förslaget synes ock tillbörligt afseende å denna domkapitlens anmärkning hafva blifvit fästadt, enär de i samma förslag förekommande orden "men dock ej ur svenska kyrkan utträd", enligt min uppfattning, kunna och bära hänföras endast till den nästföregående satsen »som icke begått Herrans Nattvard», men deremot ej till de i förslaget början stående orden "någon, som ej blifvit döpt". Sist anförda ord, som följaktligen sakna närmare bestämning, synas, vid sådant förhållande, till följd af deras allmänna lydelse, omfatta

alla odöpta personer, icke allenast dem, hvilkas föräldrar äro medlemmar af svenska kyrkan, utan äfven sådane, som äro födde af föräldrar tillhörande främmande trossamfund och som sjelfva tillhöra sådant samfund. Då likväl rörande desse senares rätt att ingå äktenskap och sättet för dess avslutande bestämmelser redan äro meddelade i Förordningen angående främmande trosbekännare och deras religionsöfning den 31 Oktober 1873, synas med de ofvan anförda orden »någon, som ej blifvit döpt» icke kunna åsyftas andra personer än sådane, hvilkas föräldrar tillhöra svenska kyrkan eller som eljest bort i den evangeliskt lutherska läran uppfostras. Beträffande desse åter kunna två fall tänkas, antingen hafva de blifvit upptagne i något af staten erkänt främmande trossamfund, eller hafva de icke blifvit i något sådant samfund upptagna. I afseende å de förstnämnde torde det vara uppenbart, att 1873 års förordningsstadganden angående rätt till äktenskaps ingående och sättet derfor äro på dem tillämplige. Någon ny lag derom är således för dem ej behöflig och det nu föreliggande förslaget torde så mycket mindre böra till dem utsträckas, som förslagets stadgande om äktenskapets ingående inför borgerlig myndighet skulle råka i strid med sagde förordning, uti hvilken äktenskapets avslutande med vigsel är i visst fall obligatoriskt föreskrifvet, i andra fall fakultativt medgifvet. Har deremot den odöpte personen icke tillträdt något främmande trossamfund, synes det mig vara åtminstone tvifvelaktigt, huruvida 1873 års förordning kan på honom ega tillämpning, och en för fall af denna beskaffenhet afsedd ny lag synes mig derfor vara af behof påkallad; och har jag, under förutsättning att ordalagen i förslaget så förändras att dermed utmärkas endast nyssnämnda fall, emot förslaget i denna del intet vidare att erinra, likasom förslaget i öfrigt af mig lemnas utan anmärkning.

Slutligen och af anledning, Justitierådet Lindhagen angifvit, anser äfven jag mig böra yttra några ord angående frågan, huruvida förevarande lagförslag må anses angå sådant ämne, hvarom handlas i andra momentet af 87 § Regeringsformen.

Sedan 1686 års kyrkolag utfärdades, hafva angående trolofning nya bestämmelser blifvit meddelade uti Giftermålsbalken af 1734 års lag. Till följd af detta lagstiftningens rörande trolofning upptagande uti den allmänna civillagen torde den i kyrkolagens 15 kapitel 11 § befintliga föreskrift, att ingen skall trolofvas, som icke kan Luthers katekes och har begått Herrans Nattvard, numera endast ega betydelse i fråga om, huruvida äktenskap må avslutas genom vigsel af prest inom svenska kyrkan. Vid sådant förhållande och då någon rubbning af kyrkolagens bud i nyssnämnda hänseende icke genom det remitterade lagförslaget åsyftas, samt frågan om odöpte personers äktenskap icke rör medlemmar af svenska kyrkan, synes mig förslagets innehåll vara att hänföra till de ämnen, hvarom Konung och Riksdag, enligt

1 momentet i 87 § Regeringsformen, ega att gemensamt stifta lag, utan att dertill erfordras samtycke af allmänt kyrkomöte.

Justitierådet *Rabe* anförde: I den Riksdagens skrifvelse, som föranlett det remitterade lagförslaget och som synes hafva tillkommit egentligen i ändamål att bereda de baptister, hvilka ej tillhöra särskild, af staten erkänd baptistförsamling, tillfälle att ingå lagliga äktenskap utan hinder deraf att de, »oaktadt till mogen ålder komne, antingen icke blifvit döpte eller, fastän döpte, icke», på sätt Svenska kyrkan godkänner, »låtit sig konfirmera och begått Herrans Nattvard», är förutsatt, att äfven förstnämnde personer äro medlemmar af svenska kyrkan. Häri kan jag icke instämma, utan delar jag den af åtskilliga domkapitel uttalade mening, att ingen är medlem af svenska kyrkan, som icke blifvit döpt; i följd hvaraf och med tillämpning af stadgandena i 5 § af Förordningen den 31 Oktober 1873 angående främmande trosbekännare och deras religionsöfning jag anser äktenskap af dem, som till mogen ålder kommit och icke blifvit rätteligen döpte, men uppfostrats i och bekänna sig till baptistisk troslära, äfven om de ej tillhöra särskild baptistförsamling, vara, likasom äktenskap af odöpte personer i allmänhet, redan nu tillåtna utom i det fall, att någon af ifrågavarande personer icke skulle kunna antagas vara kristen trosbekännare och vilja ingå äktenskap med medlem af svenska kyrkan. Men i anledning af sistberörda äktenskapshinder synes mig ändring af eller tillägg till 1873 års förordning icke vara af nöden, enär till mogen ålder komne baptister kunna, om så erfordras, genom ådagaläggande deraf, att de i enlighet med sin, af staten såsom kristen erkända, troslära erhållit dop, styrka, att de äro kristna trosbekännare, samt hvarken Riksdagen torde hafva åsyftat eller eljest för handen varande omständigheter, så vidt mig är bekant, påkalla, att lag skall stiftas för avslutande af äktenskap emellan medlem af svenska kyrkan och okristen eller hedning.

På grund häraf hemställer jag, att hvad förslaget innehåller beträffande äktenskap af den, som icke blifvit döpt, måtte uteslutas.

För den händelse likväl, att denna min hemställan icke godkännes, får jag vid förslaget i dess omförmålta del anmärka, att, derest stadgandena i 5 § af ofvan åberopade förordning ega den tillämpning, som jag antagit, förslaget synes mig icke öfverensstämma med desamma. Om ock förslaget ej skulle komma att medföra afvikelse från föreskriften i nämnda §, att äktenskap emellan dem, hvilka bägge tillhöra samma främmande trossamfund med presterskap, hvilket Konungen medgifvit rättighet att vigsel med laga verkan förrätta, »skall» avslutas med vigsel efter samfundets bruk, strider dock förslaget mot den i samma § meddelade tillåtelse till äktenskaps avslutande *antingen* medelst vigsel *eller* inför borgerlig myndighet. Derest

nemligen medlem af främmande trossamfund med sådant presterskap, som sagdt är, ville ingå äktenskap med odöpt person, eller medlem af svenska kyrkan ville träda i äktenskap med någon, som ej blifvit rätteligen döpt, men likväl vore att betrakta såsom kristen trosbekännare, finge, om förslaget blefve lag, äktenskapet ej, såsom nu jemlikt 1873 års förordning, afslutas medelst vigsel.

Vidkommande åter förslaget, i hvad det afser att gifva den, som, fastän döpt, ej begått Herrans heliga Nattvard, men icke ur svenska kyrkan utträd, tillåtelse att ingå äktenskap, anser jag mig böra framställa följande anmärkningar:

att på här ofvan anförda skäl rörande äktenskap emellan medlem af svenska kyrkan och okristen eller hedning, förslaget, efter min åsigt, bör inskränkas till stadgande om äktenskaps ingående emellan medlemmar af svenska kyrkan, hvilka ej begått Herrans heliga Nattvard, samt emellan sådan person och annan medlem af svenska kyrkan eller bekännare af främmande kristen troslära;

att, i öfverensstämmelse med hvad 5 § i 1873 års förordning innehåller, äktenskapet, i min tanke, borde få *antingen* ingås i den ordning, som är stadgad angående äktenskaps afslutande inför borgerlig myndighet, *eller ock*, der den, med hvilken medlem af svenska kyrkan, som ej begått Herrans heliga Nattvard, vill träda i äktenskap, tillhör främmande kristet trossamfund med sådant presterskap, som i berörda § sägs, afslutas medelst vigsel, förrättad af dertill berättigad prest inom nämnda trossamfund; samt

att det lätteligen torde undgå uppmärksamheten, att hvad förslaget innehåller derom, att äktenskapet skall ingås "med tillämpning af de föreskrifter, som angående borgerligt äktenskap af främmande trosbekännare, och hvad i sammanhang dermed bör iakttagas, äro stadgade i Förordningen den 31 Oktober 1873", skall syfta, bland annat, derpå, att lysning till äktenskapet bör ega rum, — hvarföre och då lysning till äktenskap är i 7 kapitlet Giftermålsbalken äfvensom i kyrkolagen föreskrifven endast när äktenskap skall afslutas genom vigsel, samt förslaget afser, jemte andra fall, äfven det, att medlemmar af svenska kyrkan, hvilka ej begått Herrans heliga Nattvard, vilja ingå äktenskap med hvarandra, men 1873 års förordning alls icke angår äktenskap *emellan* medlemmar af svenska kyrkan, mera bestämd och tydlig föreskrift om lysning, än som af förslaget kan härledas, synes mig böra meddelas.

I öfrigt får jag erinra, att, om förslaget blir lag och deraf skulle följa, att medlem af svenska kyrkan, som ej begått Herrans heliga Nattvard, finge träda i äktenskap med okristen, tvekan torde uppstå, huruvida ej äfven annan medlem af svenska kyrkan egde ingå dylikt äktenskap inför borgerlig myndighet oakadt det hinder, som deremot i nu gällande lag förekommer,

samt att derest förslaget omredigeras så, att äktenskap emellan medlem af svenska kyrkan, som ej begått Herrans heliga Nattvard, och medlem af främmande kristet trossamfund må ingås jemväl genom vigsel af prest inom den sednares trossamfund, ändring af förslagets rubrik lärer erfordras.

Slutligen anser jag mig böra i underdånighet tillägga:

dels att jag, på grund af hvad 1734 års lag innehåller om trolofning, instämmer med Justitierådet Huss deri, att det i den till tiden äldre kyrkolagens 15 kapitel 11 § befintliga stadgande, att ingen skall trolofvas, som icke kan Luthers katekes och begått Herrans Nattvard, endast har betydelse såsom vilkor för äktenskaps afslutande genom vigsel af prest inom svenska kyrkan, hvaraf följer, att, efter mitt omdöme, det remitterade lagförslaget icke innefattar ämne, hvarom 2 mom. i 87 § Regeringsformen handlar;

dels ock att, i min tanke, för den händelse att förslaget skulle antagas till lag och således för medlem af svenska kyrkan verkställd lysning till äktenskap komme att ej längre utgöra bevis derom, att han begått Herrans heliga Nattvard, det vore både nödigt och lämpligt att, till förekommande, att ej ofvan omförmälta vigselförbud skulle förbises eller kringgåås, blefve i den ordning, som för kyrkolags stiftande är stadgad, meddelad en föreskrift, enligt hvilken medlem af svenska kyrkan ej finge vigas utan att styrkt blifvit, att han begått Herrans heliga Nattvard, eller den prest, som skall förätta vigseln, ändock har kännedom derom.

Justitierådet *von Hofsten* utlät sig: Då förslagets ordställning är sådan, att detsamma kan anses innefatta föreskrift om äktenskap af en hvar, som ej blifvit döpt, men förslaget ej torde böra angå andra icke döpta personer än sådane, hvilka i så måtto tillhöra Svenska kyrkan, att deras föräldrar bekänna den evangeliskt lutherska trosläran, eller att de eljest enligt lag bort i samma tro uppfostras, hemställer jag att förslaget måtte i sådan syftning omredigeras.

I öfrigt har jag ingen anmärkning att framställa emot sjelfva förslaget, dock torde rubriken kunna förändras till mera öfverensstämmelse med den föreslagna förordningens innehåll.

Hvad slutligen angår frågan, huruvida ifrågavarande förslag är att till kyrkolag hänföra, instämmer jag med Justitieråden Rabe och Huss.

Justitierådet *Naumann* yttrade: Emot det remitterade förslagets syftmål finner jag ingen anmärkning vara att framställa.

Men då förslaget är ämnadt att öfvergå till lag, torde de blifvande stadgandena derutinnan behöfva närmare bestämmas och förtydligas.

I sådant afseende finner jag, i likhet med flera af domkapitlen i deras infortrade underdåniga utlåtanden, orden: "*ej ur svenska kyrkan utträdt*"

böra undvikas såsom oegentliga med afseende på *odöpta* personer. För öfrigt torde i den blifvande lagen böra meddelas följande bestämningar:

1:o) att sådane personer, som enligt gällande lag bort eller böra uppostras i den rena evangeliska läran, men vid uppnådda femton års ålder icke blifvit döpta, skola derefter betraktas lika med främmande trosbekännare och i följd deraf, när de till äktenskaps ingående äro i borgerligt hänseende behörige, vara berättigade att sådant inför borgerlig myndighet afsluta i den ordning och med tillämpning af de föreskrifter, som, angående så kallade civilt eller borgerligt äktenskap af främmande trosbekännare och hvad i sammanhang dermed bör iakttagas, äro stadgade i Förordningen den 31 Oktober 1873.

2:o) att enahanda rätt till äktenskaps ingående inför borgerlig myndighet tillerkännes den medlem af svenska kyrkan, som, ehuru till mogen ålder kommen, icke i enlighet med svenska församlingens ordning begått Herrans heliga Nattvard.

I afseende på den tillämnade lagens *rubrik* torde densamma kunna sålunda ändras: Angående utsträckning af rättigheten att inför borgerlig myndighet ingå äktenskap.

Huruvida förevarande lagstiftningsåtgärd, för att komma till stånd erfordrar samtycke af allmänt kyrkomöte, är en fråga, hvilken, efter mitt omdöme, grundlagsenligt icke utgör föremål för något Högsta Domstolens utlåtande.

Justitierådet *Wretman* instämde med Justitierådet von Hofsten.

Justitierådet *Södergren* anförde: Den ifrågasatta förordningens föreslagna öfverskrift synes mig sakna egentlighet och tydlighet. "Äktenskaps ingående inför borgerlig myndighet" har hittintills icke blifvit taget till fristående ämne för någon lag eller författning, som skulle i allmänhet bestämma huru dylikt äktenskap skulle vara beskaffadt och i hvilka fall det vore af lagen tillåtet; ingen sådan författning eller någon dess afdelning har kommit att bära en derom utmärkande titel eller öfverskrift; förgäfves skulle man genomleta registren till våra lagar och svenska författningssamling för att upptäcka "gällande stadgande" i sådant ämne. Väl förekommer i en författning, Förordningen den 31 Oktober 1873 angående "främmande trosbekännare och deras religionsöfning", en kategori, som just är raka motsatsen till deras ställning, för hvilka nu skulle lagstiftas, nemligen medlemmar af svenska kyrkan, — väl förekommer deruti bestämmande af särskildt sätt för dessa främmande trosbekännares inträdande i äktenskap, och nu vore fråga att om sättet för vissa svenska kyrkans medlemmars inträdande i äktenskap lagstifta *i likhet* med nämnde bestämmande. Men

icke rimligtvis skulle det nu föreslagna stadgandet för medlemmar af svenska kyrkan kunna infogas i lagtexten uti omförmälda förordning såsom ett tillägg för "utsträckt tillämpning" deraf; och likaså, då man i den nya lagen ville upptaga *likartadt stadgande om äktenskapssättet*, bör väl icke detta sägas vara en "utsträckt tillämpning" af någon del i denna förordning om främmande trosbekännare. Författningens öfverskrift lærer väl, för att uppfylla sitt verkliga ändamål, böra angifva, att den rör de i lagtexten omförmälda personers inträdande i äktenskap — detta i så få och korta ordalag, som öfverskriftens behof af tydlighet må tillåta.

I följd af denna min åsigt synes mig icke heller i den föreslagna lagtexten ordet "tillämpning" vara det rätta eller det tillämpliga; likasom jag betviflar det tjenliga deruti, att i en lag till rättelse för svenska kyrkans medlemmar enkelt och kort hänvisas i det allra vigtigaste till en speciel undantagslag om främmande trosbekännare och deras religionsöfning, hvilken lag med dess många bestämningar de förra icke hafva egentlig anledning att inpregla i minnet. Det blefve icke den beqvämlighet för den stora allmänheten, hvarom man i våra dagar talar så mycket både i stora och i små saker. Ivarföre göra en ensamt för sig stiftad och utfärdad dissenterlag till ett för sjelfva den enkla begripligheten oundgängligt bihang åt en särskild lag om ordningen inom svenska kyrkan?

Vidare måste jag i afseende på det yttre af närvarande lagförslag anmärka saknaden af sådan ingress, hvarmed i utkommande författningar vanligen anvisas det lagstadgande, som upphäfves eller ändras. Om ändring i nu gällande lag är ju nu fråga. Det synes mig icke böra lemnas ovisshet om qvarblifvande giltighet, bland annat, för det bud i 15 kapitlet 11 § kyrkolagen, som hittintills antagits stadga äktenskapshinder för den svenska kyrkans medlem, hvilken icke begått Nattvarden. I sådant afseende blef, i enlighet med Högsta Domstolens den 20 November 1878 gifna tillstyrkande, nämnda lagrum återopadt uti ett, efter föredragning i Statsrådet, af Kongl. Maj:t under den 13 December samma år meddeladt utslag. Det är således i detta kyrkolagens bud ändring skulle göras medelst den nu föreslagna lag. Det synes då böra i författningens ingress omförmälas till undvikande af framtida villrådighet och skiljaktiga meningar; och det desto heldre då Riksdagen vid sin pröfning af lagförslaget borde kunna beräkna, om dermed förslagets öde slutligen afgjordes eller om Riksdagens möjligen bifallande beslut måste, jemlikt andra momentet i 87 § Regeringsformen, till sin giltighet bero af allmänna kyrkomötets vägran eller samtycke. Jag vet visserligen att försök göres till bevisning, att ett stadgande, som till upprätthållande af Nattvardssakramentets helgd och till befrämjande af det för familjelivets pligter i både andlig och verldslig rigtning nödiga religiösa sinnelag blifvit i kyrkolagen inlagdt och sedermera icke ge-

nom någon lagstiftning blifvit rubbadt — ett stadgande sådant som det nu omförmälda — icke skulle hafva egenskapen af befintlig kyrkolag. En sådan lära kan jag icke biträda. Men i allt fall — kyrkolag eller icke kyrkolag — är 15 kap. 11 § kyrkolagen just det lagbud, som genom ifrågavarande lagstiftning skulle upphävas; och det är åtminstone detta förhållande, som borde i lagförslaget öppet tillkännagifvas.

Hvad angår sjelfva lagförslaget, instämmer jag i det af Justitierådet Rabe derom afgifna yttrande.

Rätt afskrifvet; betygar:

Ex officio

E. Adlerstråhle.

*Utdrag af protokollet öfver Justitiedepartements-ärenden, hållet inför
Hans Maj:t Konungen i Statsrådet å Stockholms Slott
Fredagen den 20 Februari 1880,*

i närvaro af:

Hans Excellens Herr Statsministern Friherre DE GEER,
Hans Excellens Herr Ministern för utrikes ärendena BJÖRNSTJERNA,
Statsråden: ALMQVIST,
Herr THYSELIUS,
LOVÉN,
Friherre VON OTTER,
FORSSELL,
ROSENSVÅRD,
VON STEYERN,
MALMSTRÖM.
Justitieråden: NAUMANN,
OLIVECRONA.

Chefen för Justitiedepartementet, Statsrådet Almqvist, anmälde i underdånighet Högsta Domstolens, i dess protokoll för den 16 sistlidne December intagna yttrande öfver ett inför Kongl. Maj:t den 5 i samma månad föredraget förslag till förordning angående utsträckt tillämpning af gällande stadgande om äktenskaps ingående inför borgerlig myndighet. Efter redogörelse för samma förslag samt för Högsta Domstolens utlåtande, yttrade föredraganden, att, enär den af honom vid ärendets underdåniga föredragning den 5 December framställda åsigt, att det tillkommer staten, eller Konung och Riksdag, att stifta lag i förevarande fall, blifvit biträdd af Högsta Domstolens fleste ledamöter, hvilka ansett kyrkomötets samtycke till den föreslagna författningen icke erfordras, ansåg föredraganden någon betänklighet mot förslaget framläggande för Riksdagen såsom civillag icke böra möta. Med anledning af vissa i Högsta Domstolen mot förslaget eljest framställda an-

märkningar hade, såsom föredraganden vidare anmälde, vidtagits dels ändring af förslaget öfverskrift och dels något förtydligande af dess lydelse i öfrigt; och hemställde föredraganden, med åberopande af sitt underdåniga yttrande vid ärendets förra föredragning, att Kongl. Maj:t behagade i nådig proposition enligt 87 § Regeringsformen framlägga till Riksdagens antagande följande förslag till *förordning angående äktenskaps afslutande i visst fall inför borgerlig myndighet*:

Vill någon, som icke tillhör främmande trossamfund, men icke heller inom Svenska kyrkan blifvit döpt eller begått Herrans Nattvard, ingå äktenskap, må det afslutas inför borgerlig myndighet, i den ordning och med tillämpning af de föreskrifter, som angående borgerligt äktenskap af främmande trosbekännare och hvad i sammanhang dermed så väl i afseende å lysning som för öfrigt bör iakttagas, äro stadgade i Förordningen den 31 Oktober 1873.

Statsrådet Malmström anförde:

»Då den föreslagna förändringen afser att inskränka giltigheten af ett endast i kyrkolag stadgad äktenskapsvilkor, som ända tills nu ansetts vara gällande för svenska kyrkans medlemmar, äfven då dem tillåtits ingå äktenskap inför borgerlig myndighet — såsom man kan sluta af § 4 i Kongl. Förordningen den 31 Oktober 1873 om främmande trosbekännare — så synes det mig visserligen icke vara så alldeles klart, att det föreliggande lagförslaget skulle helt och hållet falla inom den civila lagstiftningens område. För att förebygga hvarje tvekan i detta afseende, hvarje möjlig föreställning att kyrkomötets rätt blifvit satt å sido, skulle det enligt mitt förmenande hafva varit bäst, om den nu föreslagna åtgärden blifvit satt i sammanhang med en ändring af kyrkolagens 15 kap. 11 §, hvarigenom förklarats att detta lagrum endast afsåge sådant äktenskap, som genom kyrklig vigsel afslötes. Men då en motsatt åsigt, stödande sig på skäl, hvilkas vikt jag ej förnekar, om de än för mig icke varit öfvertygande, blifvit omfattad af Högsta Domstolens pluralitet och af Statsrådets samtliga lagfarne ledamöter, så anser jag mig icke kunna afstyrka Eders Kongl. Maj:t från att låta ärendet behandlas efter föreskrifterna för civil lagstiftning.

Hvad förslaget innehåll beträffar, så framställer sig genast den betänkligheten, att det icke kan vara önskvärdt, att antalet ökas af sådana äktenskap, som endast hafva karakteren af borgerlig öfverenskommelse. Styrkan af denna betänklighet synes mig dock försvagas derigenom, att en stor del af dem, hvilka genom denna förordning skulle få rätt att ingå borgerliga äktenskap, förmodligen icke torde underlåta att åt dem gifva jemväl en religiös invigning; och i alla fall måste äfven en blott juridisk giltighet, gifven åt familjebanden, vara bättre än ingen.

Sant är, att den föreslagna förordningen i hufvudsaklig mån kommer sådana personer till godo, som trädt i ett mer eller mindre fiendtligt förhållande till den svenska kyrkan, och för hvilka en väg redan står öppen att ingå lagliga äktenskap, om de nemligen äfven i det yttre sluta sig till de trossamfund, som de med hjertat tillhöra. Men bland dem, som icke tillhöra något främmande trossamfund, men icke heller inom den svenska kyrkan begått Herrans Nattvard, finnas äfven personer, som utan att vara mot kyrkan fiendtliga eller från hennes lära skiljaktiga, återhållas från sakramentets bruk af samvetsbetänkligheter och oro öfver eget själatillstånd. Det synes mig hafva varit önskligast, om för dessa, hvilkas belägenhet utan tvifvel förtjenar att på det ömmaste behjertas, möjlighet att ingå lagligt äktenskap hade blifvit beredd derigenom, att på kyrkolagstiftnings väg undantag för dem medgifvits från föreskriften i kyrkolagens 15 kap. 11 §, om detta skett under vilkor, som kunnat betrygga, att icke ett kyrkofientligt sinnelag derigenom fått tillfälle att trotsa sig till att qvarstanna inom kyrkan. Men då förslag i denna riktning hittills icke rönt någon framgång, och då dessa personer hvarken böra ur kyrkan afsöndras eller från rättigheten att ingå äktenskap uteslutas, så får jag i synnerhet för deras skull underdånigst tillstyrka Eders Kongl. Maj:t att bifalla det nu framlagda lagförslaget.“

Justitierådet Olivecrona yttrade:

“Vidkommande först frågan, huruvida detta lagförslag berör ett ämne, hvaröfver utom Riksdagen äfven allmänt kyrkomöte eger besluta, är jag af den mening, att förslagets innehåll allena tillhör den civila lagstiftningens område. Då man icke drager i tvifvelsmål statens rätt att i civil-lagen ensam stadga de rättsnormer, hvarefter alla rättsförhållanden äkta makar emellan skola bedömas, så ock alla rättsförhållanden mellan dem, å ena sidan, och främmande personer, å den andra, torde man icke heller böra tveka att äfven medgifva staten rätt att allena föreskrifva alla de vilkor, hvarunder staten, från sin synpunkt, vill erkänna en förening mellan man och qvinna såsom ett i laga ordning fullkomadt äktenskap. Till dessa vilkor hör icke blott allt hvad som angår personernas behörighet att med hvarandra knyta en äktenskaplig förening, utan ock de *formaliteter*, hvilka åsyfta att göra äktenskaps afslutande till en *notorisk* handling, hvarigenom den tidpunkt varder allmänligen bekant, då äktenskap skall anses taga sin begynnelse och alla rättsföljderna deraf träda i verksamhet. Betraktar man den utveckling, som lagstiftningen i vårt fädernesland rörande äktenskaps ingående tagit, skall man finna att i äldre tider hade vissa rätts seder utbildat sig i privaträttsligt hänseende, hvilkas ändamål var att utmärka begynnelsepunkten för äktenskap och den dermed förknippade juridiska verkan.

När den äldre kyrkoordningen sedermera år 1571 stadgade, att äktenskap skulle genom vigsel fullkomnas, blefvo likväl de privaträttsliga följderna af äktenskap icke förbundne med denna religiösa akt, utan qvarstodo förenade med de urgamla plägseder, som lands- och stadslagarna upptagit och bibehållit; och det var 1734 års lagstiftare, som hos oss i den *civila* lagstiftningen allra först påbjöd såsom regel, att äktenskap skulle med vigsel fullkomnas, och att äktenskapets alla juridiska följder skulle inträda från och med den dag, då vigsel egt rum.

Det var den religiösa intoleransen, som i utlandet framkallade införandet af civil-äktenskap. För att möjliggöra lagligt äktenskap mellan kristne och mosaiske trosbekännare, var det Förordningen den 20 Januari 1863, som här i landet först stadgade formerna för civil-äktenskaps afslutande; och Förordningen den 31 Oktober 1873, angående främmande trosbekännare och deras religionsöfning, har åt ingåendet af sådana äktenskap gifvit en ännu större utsträckning.

Det närvarande lagförslaget äsyftar att än ytterligare utvidga användningen af formen för äktenskaps ingående inför civil embetsmyndighet i de fall, der religiösa betänkligheter från ena eller andra kontrahentens eller från svenska kyrkans sida förhindra äktenskapsbandets bekräftande medelst kyrklig vigsel. Emot förslagets innehåll i detta afseende har jag icke något att erinra. Men det synes mig hafva varit önskligt, om så väl detta som hvad 1873 års nyssnämnde förordning i § 5 upptager, hade blifvit sammanfördt på ett enda ställe och såsom ett tillägg fogats till 7 kapitlet Giftermålsbalken i 1734 års lag. Derigenom hade detta kapitel kommit att angifva på en gång den allmänna regeln om äktenskaps fullkomnande genom vigsel äfvensom de undantagsfall, der, till följd af kontrahenternas skiljaktighet i trosbekännelse eller af andra orsaker, en embetsåtgärd från den civila myndighetens sida skulle ersätta den religiösa akt, hvarigenom kyrkan eljest helgar äktenskapsbandet.“

På tillstyrkan af Statsrådets öfrige ledamöter behagade Hans Maj:t Konungen i nåder bifalla föredragande Departementschefens hemställan samt befallde, att nådig proposition af det innehåll, bilagan till detta protokoll utvisar, skulle till Riksdagen aflåtas.

Ex protocollo

Th. With. Malm.